

TAMME LEHT

A watercolor-style illustration of a woman with long, wavy, light-colored hair, wearing a vibrant red turtleneck sweater. She is looking to the left. The background is a soft, ethereal landscape with blue and purple hues, suggesting a misty or snowy environment. Numerous light-colored, almond-shaped leaves or petals are falling around her, some resting on her hair and sweater. The overall mood is serene and dreamlike.

Tartu Tamme
Gümnaasium
detsember 2020

TOIMETAJAD

Küljendaja

Steffy Prants

Keelekorrektor

Anel Neumann

Fotograaf

Ketlin Naarits

Irene Roots (Urd)

Elis-Marlene Kirm

Kirke Ratt

Ingrid Janter

Stefi Treier

Lisette Oru

Liisbeth Laanemets

Reili Rebane

Eva Kiisk

Kaanepilt: Oskar Vels

AASTA 2020 ON LÕPUSIRGEL

 Irene Roots

Aasta 2020 on olnud väga sündmusterohke. Alustasime aastat sellega, et Twitteris *trend*'is *#kolmasmaailmasõda*, Austraalia põlengut ei suudetud kontrolli alla saada ja läks järjest hullemaks ning Hiinas levis mingisugune uus imelik viirus. Kes oleks võinud arvata, et aasta selliseks kujuneb. Veebruariks oli haigus, mis sai endale nimeks COVID-19, levinud juba üle maakera. See tekitas paljudes hirmu ja paanikat. Ülemaailmseks pandeemiaks nimetati see märtsikuus. Kuulutati välja eriolukord. See tõi kaasa väga palju muutusi inimeste igapäevaelus.

Aasta lõppeb samade nootidega – mitte kunagi varem pole jõulupidu toimunud virtuaalselt.

Igal aastal on Tartu Tamme gümnaasiumil traditsiooniks korraldada jõulupidu, kus esinevad kõik klassid mingisuguse etteastega. Sellel aastal oleme sunnitud vastavalt oludele traditsiooni muutma. Kahjuks ei ole võimalik meil seda jõulupidu koos veeta. Jõulupidu toimub veebi vahendusel. Selline korraldus tekitab kindlasti paljudes meist kurbust, aga nii paraku on mõistlik. Selle aasta jõulupidu korraldavad **Melany Leis** ja **Kalista Seppel**. Jõulupeo pealkirjaks on „Helisevad jõulud“ ja teemaks muusikalid. Iga lend sai sai ühe muusikali, mille laulud jagati klasside vahel ära (selleks tõmmati loosi). Kümnenad klassid esitavad laule muusikalist „Grease“, 11ndad „Mamma Mia!-st“ ning 12ndad „High School Musicalist“ („Keskkoolimuusikal“). Jõulupidu saab vaadata kooli veebilehel selle aasta viimasel koolipäeval.

Uurisin korraldajatelt, kuidas neil plaanid on edenenud ja mis on muret tekitanud. Murelikuks tegi ettearvamatus, pidev muutus ürituse korraldamise osas ja piirangud. See, et ei saa traditsioonilist jõulupidu korraldada, on tekitanud väljakutseid. Samas ütles Melany Leis: „Hoiame siiski positiivsust üleval, sest saame ajalukku esimese TTG veebi jõulupeo korraldamisega ning see on üks hea kogemus ja katsumus meile.“

Muret ja kurbust valmistab mõlemale see, et osa klasse ei võta jõulupeo etteastetest osa. Korraldamine on neil muidu edenenud hästi. Nad on suutnud kiiresti muudatusi teha ja kohaneda kehtestatud piirangutega. Küsisin neilt, kuidas ajaplaneerimisega on läinud ja kas nad on mahtunud ajagraafikusse. Sain teada, et vaatamata muudatustele on nad kenasti hakkama saanud ja mahtunud ajagraafikusse.

Eks meiegi oleme aasta väljakutsetega hakkama saanud.

Sellise raske aasta üle elanud, ei oskagi midagi 2021. aastalt oodata. Õnneks jagasid head inimesed häid mõtteid meiega, lugege ka teie:

Aleksandr Kirpu, õpetaja: Ennustan, et 2021. aastal toimuvad põhimõttelised muutused Eestis ja maailmas. Kui pandeemia läbi saab, siis hakatakse vaatama erinevate riikide

laenude tagasimakse võimalusi. Teiseks võib juhtuda, et n-ö rikkamates riikides inimesed vaksineeritakse ja vaesemates läheb veel tükk aega, enne kui järjekord sinna jõuab. Tasub planeerida omale reis 2021. aasta keskpaika või lõppu. Eestis on päikest vähe ja inimestel on tekkinud kindlasti nälg selle järele. Kui kellelgi on vaba raha, siis tasuks investeerida reisi-turismi sektorisse, sest kui vaksineeritud on pea pool EU elanikest, siis lähevad piirid täielikult lahti ja inimesed hakkavad taas reisima.

Urmas Tokko, õpetaja: Ennustan, et tuleb hea saagikas kartuli-, porgandi- ja kaalikaaasta, ent roosöieliste viljadele kehvapoolne aasta. 2021 toob suurema menu loodusteaduslike erialade edasiõppimisele ja meediakajastustele ses valdkonnas, ent sellega kahjuks ei kaasne paremat üldrahvalikku arusaamist neist teadmistest. Investeerijad panustavad rohkem biotehnoloogia ja meditsiinifirmade aktsiatesse. Vaesed jäävad vaesemaks ja rikkad saavad rikkamaks. 2021 hakkab süvenema haridussüsteemi pikaajalisem muutus e-õppe osakaalu suurenemise ning tavaõppega mahukama kombineerimise osas (ka siis, kui praegusest pandeemiast on jagu saadud).

Joonas Taniloo, Tamme Lehe toimetaja, vilistlane 2020: *Elada võib kahte moodi. Üks on nii, justkui miski poleks ime. Teine, et kõik meid ümbritsev on imeline.* (Albert Einstein) Väikeste imede ja headuse märkamist uuel aastal!

Angela Puur, Tamme Lehe toimetaja, vilistlane 2020: Võtke lähedaste jaoks aega. Kool ei kao kuhugi, iga tähtaeg on läbiräägitav, pea iga ülesanne teisel ajal tehtav. Hoidke ennast ja oma lähedasi. Õelge üksteisele midagi ilusat, praegusel ajal on see eriti oluline :) Ma soovin, et inimestes (ja ka Sinus endas) oleks rohkem kaastunnet, armastust, ühtekuuluvust, andestamist ja heasoovlikkust; et iga inimene tunneks end erilise ja olulisena ilma, et keegi peaks talle seda meelde tuletama. Rohkelt rõõmu ja naeratusi – nii jõuludeks kui ka kogu järgneva aastaks!

Pildi autor: Karl Kraus

Pildi autor: Markus Vent

ÕE JAGAB MULJEID EBATAVALISEST BALLIST

 Stefi Treier

Meie uus vahva õpilasesinduse president Krista Heido ja protokollija Carolin Tõntsu meenutavad balli ning räägivad sellest, mis neile kõige enam meeldis.

Meie uus õpilasesinduse president on rõõmus selle üle, et hoolimata praegustest oludest, oli kooliperel tore õhtu, ta on väga uhke selle üle, kuidas õpilasesindus pingutas, et kõigil meeldejääv ja tore õhtu oleks.

Krista kiitis õpilasesindust: probleemidega tuldi hästi toime, mis tekitas temas suure „vau-hetke“. „Iga mu-re leidis kiirelt lahenduse ning kõik tegid head koostööd,“ rõõmustas ÕE president.

Muidugi kaasneb ka kõige heaga veidikene halba. Krista väitis, et balli korraldamine oli väga stressirohke, kuid selline ongi alati balli hooaeg õpilasesinduse jaoks olnud. „Peab ka tõdema, et suurest stressist ja pingest tekkis mõningaid konflikte, kuid lõppude lõpuks saab tehtud tööga rahul olla ning teineteisele andes-tada, sest siiski on ju pühade ehk rahu aeg.“

Krista: „Kõige tähtsam on siiski see, et nii õpilasesindus kui ka teised jäid meie tehtud tööga rahule ning tore oli näha, et kõik meie pingutused olid seda väärt.“

Carolin Tõntsu (õpilasesinduse protokollija): „Terve õpilasesindus tänab kooliperet, et maskide kandmi-sest peeti ilusasti kinni ning vahva oli näha, kuidas mõned kaunistasid oma maske, et neid kokku sobitada oma riietusega. Väga loomingu-line koolipere on meil!“

Kogu õpilasesindus soovib kõigile ilusaid pühi ja
head vana aasta lõppu ning head uue algust!

HEATEGEVUSLIK KOHVIK BALLIL

Suur aitäh kõigile, kes ostsid ballil meie heategevuslikust kohvikust küpsetisi ja/või panid oma panuse annetuskesti. Saadud tulu (289 eurot) oleme Tartu Koduta Loomade Varjupaigale üle kandnud.

Aitäh, et aitate neid, kes end ise aidata ei saa!

Heategevusliku kohviku korraldajad

Helen Kotsar & Daire Pärtin

JÕULUD - SURVE TUNDA END ÕNNELIKULT?!

 Elizaveta Iškova

Miks just pühade ajal on üksindust nii väga tunda?

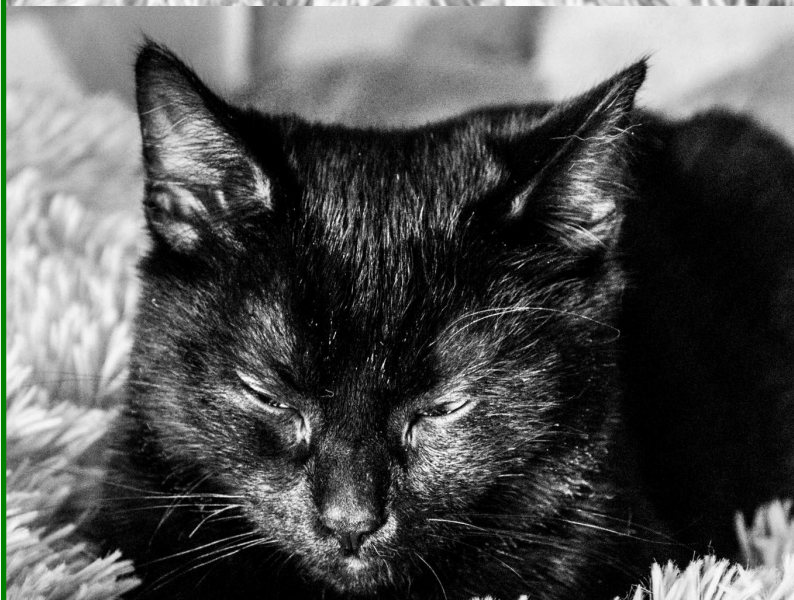
Kuigi paljud näevad pidulikku hooaega kui aega, mil saada kokku ja veeta aega oma lähedastega, võib see ootus hoopis paljude jaoks jõulude ajal võimendada üksildustunnet. Jõulud meenutavad lapsepõlve, perekonda ja meie kohta selles. Samas tuletatakse inimestele meelde lähedaste kaotust või ollakse liiga hõivatud, ärevad või lihtsalt ülekoormatud, et osaleda ühel paljudest pealtnäha kohustuslikest ühiskondlikest üritustest. See omakorda jätab inimesed väga kõrvalejäetuks. Sel keerulisel ajal ei näe paljud isolatsiooni tõttu oma lähedasi pühade kestel ning inimeste arv, kes tunnevad end üksikult, võib ainult suureneda. Samuti julgustavad pühad vaatama iseenda sisse: oma mõtetesse, õnnestumistesse ja ebaõnnestumistesse, mi-

da on tihti raske ja ebameeldiv endale meelde tule-
tada. Uue aasta algus on alati vana lõpp – iga järg-
mise tsükli lõppemine, omamoodi aruanne iseen-
dale: „Mis on minu elus selle aja jooksul muutun-
nud?“

Kust saada jaksu, kui hingel on raske?

See on väga individuaalne. Mõned inimesed leiavad tuge mälestustest või unistustest, mõned loodu-
sest, mõned suhtlemisest ja mõned kunstist. Oluli-
ne on leida oma isiklik ressursid ja täita vajadus har-
moonia järele. Lõppude lõpuks ei saa keegi teine
peale meie endi oma hinge tervendada. Tehke se-
da, mida olete ammu soovinud! Mis iganes see ka
poleks. Kirjutage soovide nimekiri, leppige ära kel-
legagi, kellega olete tülis, aidake teisi inimesi, kor-
raldage midagi toredat, lohutage ennast millegagi.
Võite lugeda terve päev kirjandust, mida olete kogu
aeg edasi lükanud, või vaadata filmi, milleks pole
veel aega leidnud.

Piltide autor: Ketlin Naarits

ARMASTATUD JÕULU- FILME TEILE

Eva Kiisk

„How The Grinch Stole Christmas“

„Kuidas Grinch jõulud varastas“ (2000)

See fantaasiafilm räägib, kuidas kibestunud iseloomuga Grinch jõule vihkab. Avastanud, et inimesed ei hooli enam pühade tähendusest, vaid ainult kin- kidest, otsustab Grinch neilt jõulud röövida samal ajal, kui nad magavad. Filmist on ka 2018. aastal tehtud animeeritud versioon.

Osatäitjad: Jim Carrey, Taylor Momsen jt.

„Die Hard“/„Visa Hing“ (1988)

Detektiiv John McClaine jõuab jõuluõhtul Nakatomi Plazasse, et kohtuda oma naisega. Firma oli just teinud miljoni dollari tehingu ning neid oodati jõulupeole. Samal ajal, kui McClaine riideid vahetab, hõivavad terve maja saksa terroristid ning võtavad

kõik peale McClaine'i pantvangi. „Visa Hingel“ on ka 4 järge. Film on soovituslik kõigile, keda huvitavad märulifilmid ning klassika:).

Osatäitjad: Bruce Willis, Alan Rickman, Bonnie Bedelia jt.

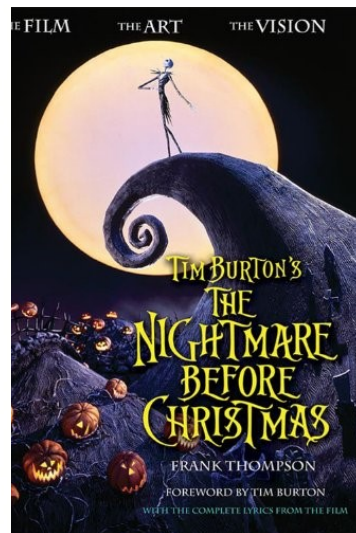
„Elf“/„Päkapikk“ (2003)

Jõuluõhtul ronis väike poiss lastekodus jõuluvana kingikotti ning ta viidi kogemata Põhjanabale. Kui ta lõpuks avastati, pandi ta nimeks Buddy ning ta kasvas Põhjanabal koos teiste päkapikkudega üles, arvates, et ka tema on päkapikk. Kui ta lõpuks saab teada, et ta on inimene ja ta isa on pahade laste nimekirjas, otsustab ta minna New Yorki, et aidata oma isa. Filmile on tehtud ka *behind the scenes* dokumentaalfilm (sisaldab üllatavaid detaile, mis paneb filmi veel rohkem armastama), mida saab vaadata Netflixis.

Osatäitjad: Will Ferrell, Zoey Deschanel, James Caan jt.

THIS HOLIDAY, DISCOVER YOUR INNER ELF.

„Nightmare Before Christmas/„Jõulueelne õuduslugu“ (1993)

Halloweeni külas elavad erinevad koletised, kes tähistavad igal aastal Jack Skellingtoni juhtimisel *halloween*'i. Kuid pärast aastaid tähistamist hakkab Jack *halloween*'ist vaikselt tüdinema. Ühel jalutuskäigul metsas avastab ta maagilise ukse ning otsustab, et tahab sellel aastal hoopis jõule tähistada, kuid kõik ei lähe plaanipäraselt... Soovitan filmi kõigile, kellele meeldib fantaasia ja animatsioon.

Osatäitjad: Danny Elfman, Chris Sarandon, Ken Page jt.

„Daddy's Home 2“/„Papside Lahing 2“ (2017)

Brad Whitaker ja Dusty Mayron otsustavad sellel aastal pidada jõule koos oma suurte peredega. Seiklus läheb veel huvitavamaks, kui äkitselt ilmuvad kohale Bradi isa Kurt ja Dusty isa Don. Pered peavad koosolemisel üksteisega hakkama saama, olenemata mõnedest lahkelistest.

Film sobib kõigile, kellele meeldivad komöödiad.

Osatäitjad: Mark Wahlberg, Mel Gibson, John Lithgow jt.

„The Princess Switch“ (2018)

Stacy DeNovo omab koos oma sõbra Keviniga Chicagos kondiitriäri. Stacy avastab, et Kevin oli nad mõlemad registreerinud küpsetamisvõistlusele

Belgravia kuningriigis. Algul kaheldes otsustas Stacy lõpuks koos Keviniga minna. Belgraviasse jõudes läksid nad studiosse, kus võistlus toimus. Pärast vestlust oma rivaali Briannaga ajas Stacy oma põllele kohvi. Kui ta seda vahetama läks, kohtus ta hertsoginna Margaret Delacourtiga ning imekombel nägid nad identsed välja. Nad leppisid kokku, et vahetavad kaheks päevaks oma eludes kohad.

Osatäitjad: Vanessa Hudgens, Sam Palladio, Nick Sagar jt.

„Last Christmas“/„Eelmised jõulud“ (2019)

Kate Andrich on oma eluga tupikus, töötades aastaringses jõuluteemalises poes, mille omanik kutsub ennast Jõuluvanaks. Ta elu muutub eriti raskeks, kui toakaaslane viskab ta korterist välja ning tal pole kuhugi minna. Ühel päeval kohtub ta tööl noormehega, kelle nimi on Tom. Tom aitab Kate'i ta raske eluga ning nad hakkavad järjest rohkem koos aega veetma.

Film sobib kõigile, kellele meeldivad romantilised komöödiad.

Osatäitjad: Emilia Clarke, Henry Golding, Emma Thompson jt.

„NO EXIT“ MÕRVAMÜSTEERIUM: KAS SUUDAD ÄRA AR- VATA, KES RÖÖVIS VÄIKESE TÜDRUKU?

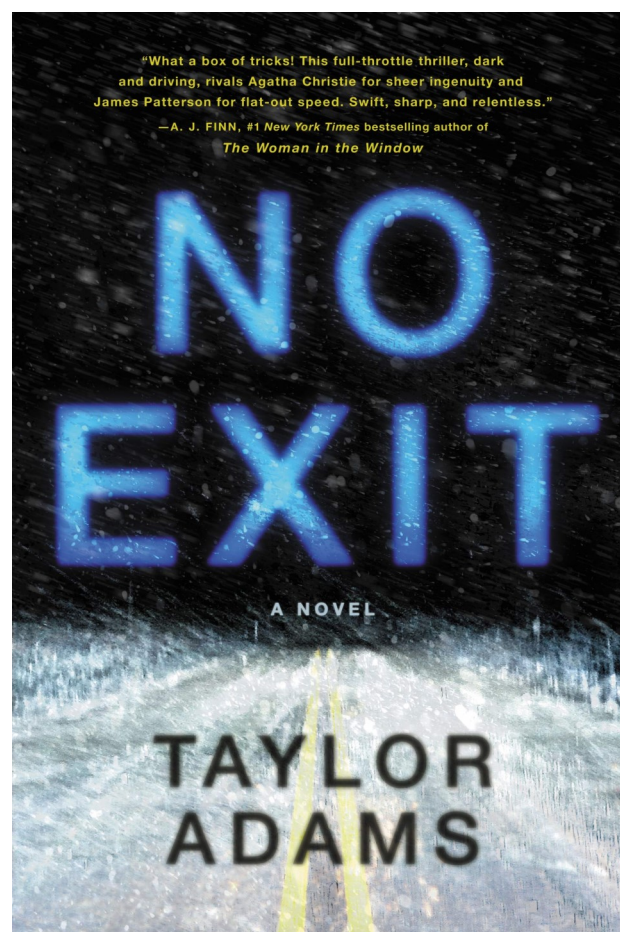
 Steffy Prants

Darby pidi sõitma Utah'sse, et näha oma haiget ema. Ta emal diagnoositi aastaid tagasi kõhunäärmevähk ja ema seisund halvenes järsult. Nüüd peab ta minema eluohtlikule operatsioonile ning sellepärast soovib Darby näha oma ema vähemalt ühe korra veel. Teel ema poole jäi Darby Colorados lumetormi kätte ja tal ei olnud võimalik enam läbi paksu lume edasi sõita. Õnneks nägi ta kauguses valgust, mis osutus väikeseks puhkemajaks, ja ta parkis ennast selle kõrvale, halli kaubiku taha. Autos istudes ta nägi puhkemaja aknast inimesi ja mõtles, kas ta peaks autosse jääma või puhkemajja minema võõraste inimeste juurde. Ta otsustas minna puhkemajja, et säästa bensiini. Darby väljus autost ja kõndis puhkemaja poole. Jalutades möödus ta hallist kaubikust ja selle pagasiruumi aknast nägi ta väikest kätt hoidmas kinni metalltorust, kohe see käsi kadus. Darby otsustas kõndida edasi ja mitte mõelda sellele. Puhkemajja sisse astudes näeb ta nelja inimest: ühte naist ja kolme meest. Kõige vanem mees tekitas Darbys kõhedust – midagi tema juures oli imelik. Darby sai teada, et naine ja mees, kes puhkemajas on, on koos siia tulnud, ja teised kaks meest on omaette sõitnud. Samal ajal, kui Darby tutvus inimestega puhkemajas, ei lõpetanud ta mõtlemist sellele kaubikule ja kas keegi siis tõesti röövis väikse lapse. Ta otsustas luua plaani, et igaks juhuks minna vaatama, kes seal kaubikus on, ja nüüd on parim aeg teha seda, sest seda kaubikut omav vanem mees läks just tualetti. Ta ütleb teistele, et läheb proovib helistada emale ja läheb majast välja liikudes autode poole. Kuna WC on seal, kus välisuks, kuuleb Darby järsku, et keegi tuli just WC-

st ning hirmunult ta jooksis autode poole ja komistas, suunates taskulambi valguse otse puhkemaja aknast sisse. Seda ilmselt nägid kõik, kes puhkemajas olid, isegi see mees. Darby vandus omaette, hüppas püsti ja kustutas valguse. Ta jooksis kaubikuni ja proovis loksutada lahti kaubiku tagauksi, aga kumbki ei avanenud, seejärel ta proovis teha lahti juhiust ja imekombel ta sai selle lahti. Sisenedes ta nägi väikest tüdrukut, kes oli kinni loomapuuris, see tüdruk nägi väga hirmunud välja. Darby hakkas küsitlema väikest tüdrukut ja ta sai kohe teada, et kaks meest röövisid väikese tüdruku oma enda kodust ja ta on ühe mehega juba mõned päevad sõitnud ringi ja talle on ka haiget tehtud. Selle peale raevub Darby, aga järsku väikese tüdruku silmad suurenevad, sest ta kuuleb samme auto poole tulemas . .

Loe/vaata, mis juhtub edasi:

Taylor Adamsi raamat „No Exit“ või kasutaja Miss-MangoButt raamatust rääkiv tunnipikkune video YouTube'is: “Snowed In With 4 Strangers - 1 Of Them Is A Murderer. Can You Figure Out Who? BAKING A MYSTERY #5”

LUMI

 Reili Rebane

Talv on paljude jaoks maagiline ja aeg, mil teha heategevust. Sellesse aega jäävad jõulud, kus tubadesse pannakse metsast toodud kuused, mis kaunistatakse ehete ja tulukestega. Samuti jääb sellesse aega veel ka aastavahetus. Kuid kõige suurem talvise tunde tekitaja on mõne jaoks omapärane lumi ja selle sadu, mis katab kogu maa valge ja pehme kihiga. Selle üle rõõmustavad nii lapsed, kellele meeldib lumes mängida, kui ka talisportlased, kes pole saanud 9 kuud oma spordialaga tegeleda.

Aga kuidas lumi tekib?

Maapinnalt ära aurunud vesi liigub veeauruna kõrgematesse atmosfääri kihtidesse. Kui temperatuur on allpool külmumist, siis ei muutu veeaur enam tavaliseks piisaks, vaid muundub kohe jääks, jättes vahele vedela oleku. Jääkristallid võivad moodustuda näiteks liivatera või tahma ümber. Jääkristallid hakkavad rohkem kujunema ja kasvama, kui nende pinnale külmub veel enam veeauru või põrkuvad kokku teiste jääkristallidega. Üha rohkem kasvades muutuvad mingil hetkel kristallid lumehelvesteks, millel on piisavalt raskust, et pilvest alla langeda.

Lumi satub pilvedest maale erinevalt ...

Kui lumehelbed läbivad langemisel soojemat õhku, siis hakkavad need vaikselt sulama, muutudes näiteks lörtsiks või vihmaks. Kui need aga läbivad niiskemat õhku, mis on veidi üle 0°C, siis koonduvad need kokku ning moodustavad suured ning pehmed lumehelbed. Lumehelbed, mis langevad läbi

tõsiselt külma ning kuiva õhu, muutuvad pulbriliseks ja ei taha väga kokku kleepuda. Selline lumi on kõige parem suusatamiseks.

Lumi jääb püsima, kui maa- ja õhutemperatuur on piisavalt jahedad, et see sulama ei hakkaks.

Vaata videot: https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=Cf6EI0mI1fM&fbclid=IwAR0VEnGPzKxrzY2iLzSleFwbo94ulsiA45NVYFB-__t40woLAasFiYAEOpw

Aga vaadates lumehelbeid lähemalt, on märgata, et need pole kujult samasugused. Need saavad kuju 10¹⁹-st (10 kvintiljonit) veemolekulist, mis moodustavad meie jaoks tüüpilise lumehelbe. Need kasvavad erineva kiirusega ja erineva mustriga, sõltuvalt atmosfääri muutuvast temperatuurist ja niiskusest. Kuigi lumehelbed pole kunagi täiesti sümmeetrilised, kasvab koondamata lumehelbes sageli nii, et see näitab ligikaudset kuuekordset radiaalsümmeetriat. Sümmeetria saab alguse jää kuusnurksest kristallstruktuurist, millest hakkavad edasi kasvama erineva pikkuse ja kujuga kristallid. Lumehelbe kasvamine toimub ka langemise käigus. Silmale nähtavalt on näha, et lumehelveste kuju on väga ebaühtlane, kuid piltidel kujutatakse neid siiski ideaalilähedaselt, sest siis paistavad need atraktiivsemad.

Lumehelveste kujust: <https://en.wikipedia.org/wiki/Snowflake#Shape>

JÕULULINN TARTU

Elis-Marlene Kirm

Selle aasta jõululinn on meie omaenda Tartu, kõige oodatum uisuplats on paksult rahvast täis ning terve linn on särav ja elav.

Uisuplatsi traditsioon oli Tartust kauaks kadunud. 120 aastat tagasi oli suusatamine ja uisutamine talvel noorte lemmiktegevus ja võib ka öelda, et ainus. Koolivaheajad olid pikemad ning ka koolihoovides olid jõed ja tiigid, kus sai pärast tunde uisutada. Tartus oli neli suuremat avalikku liuvälja, kus toimusid ka spordivõistlused ja trennid, seega Tartus sai uisutamas käia Akadeemilise spordiklubi uisuteel botaanikaaias, Emajõe uisuteel, Lembitu kasarmute liuväljal ja Tallinna tänava spordiväljakutele rajatud Kalevi uisuplatsil.

Mälestus talvistest tegevustest (Iževsk 1970, Nadilja Kirm): „Oh see oli 70ndate algus ja õues oli vist -27 kraadi, väga külm talv oli. Läksime venna ja sõpradega linna uisutama. Uiskude jaoks eraldi kotti ei olnud, uisud visati üle õla. Tol ajal olid kõikidel uisud, ei olnud olemas last, kellel ei oleks kodus paari uiske olemas. Uisuplats oli suur ja ringikujuline ning platsi keskel oli suur kuusepuu, mis oli ilusti ära ehitud. Sissepääs oli 10 kopikat ja uisutada võisid nii kaua, kui tahtsid. Pärast uisutamist läksime kohvikusse. Kohvikus toole ei olnud, olid vaid kõrged lauad. Aga sellistel talvapäevadel olid kõik lauad täis. Siis läksime ja toetasime end vastu seinakna all. Minu lemmik oli riisipirukas ja kakao. Pirukaid tehti seal lauasuuruses õlitünnis – Udmurtias olid kõik pirukad õli sees praetud ja kõike tehti käsitsi. Pirukas maksis 3 kopikat ja kakao 5 kopikat, seega kui sul oli 20 kopikat, said uisutada ja pärast sööma ka minna. Kakao ja pirukas olid väga tulised, seega meil kõigil ninad tilkusid ning sõrmed kõrvetasid, vahepeal panime kakao topsid aknalauale ja jahutasime näpud maha. Kohvikus passides hakkasid riided ka sulama ja kui sealt lahkusime, jäi meist järgi vaid loik vett. Koju sõitsime trammivi trolliga, aga kõige parem oli bussiga sõita, sest need olid soojad ja istmed olid bussis pehmed.”

Botaanika aed 1910

Uisutajad botaanika
aia tiigil 1877

EAA.1843.1.231.145

Barclay plats 1870

EAA.1843.1.231.142

JÕULUTRADITSIOONID

Kirke Ratt ja Lisette Oru

Igal riigil on oma jõulutraditsioonid – kelle kombed on rohkem tuntud, kelle omad vähem. Paljudel on need välja kujunenud sajandeid tagasi, aga on ka traditsioone, mis on tekkinud hiljuti.

1. INGLISMAA

Jõulud on Inglismaal väga tähtsad ja südamelähedased pühad. Inglased peavad jõule 25. detsembril. 24. detsembril veedetakse palju aega sõpradega väljas pidutsedes, kirikus käijad osalevad jõulueinetel.

Juba 18. sajandist on Inglismaal väga populaarne puuvõõriku all suudlemine. See on vana druiidide viljakussümbol ning see traditsioon on väga levinud läänemaailmas. Samuti on üks nende lemmiktegevustest ka jõulukaartide saatmine üksteisele. Neid jagatakse omavahel väga palju ning nendega saab ka maja ära kaunistada.

2. JAAPAN

Jaapanis on jõulud väga sarnased valentinipäevale. Kõige populaarsem viis armunud paaridel on tähistada seda... KFC kiirtoidurestoranis! See pidi olema nii trendikas, et isegi jõuluõhtul on vaja laud reserveerida.

Jaapanlaste kodudes on jõulupuid väga vähe ning jõuluvana näeb ainult reklaamides.

3. ROOTSI

24. detsembril kell kolm päeval istub enamik rootslasi telekate ette, et vaadata Piilupart Donaldi multikaid. Igal aastal näidatakse sedasama 1958. aasta Walt Disney jõulueri „Kõigilt meilt kõigile teile“. Kui multikas kestab, vaatavad kõik seda keskendunult, vaatamata sellele, et kõik on juba ammu pähe kulunud.

Veel üks kuulsam jõulutraditsioon Rootsis on mandli peitmine pudrukaussi. See, kelle kaussi mandel satub, saab aasta jooksul pulmi pidada.

4. ÜLE KOGU MAAILMA

Üle kogu maailma on väga populaarne uus-aastaõöl kellegagi suudelda. Traditsiooni juured on küll teadmata, kuid arvatakse, et ehk on seos Vana-Rooma pidustustega.

Uurisime ka Tamme rahvalt, millised on nende jõulutraditsioonid. Siin on kõige enim vastatud tegevused:

- metsast kuuse toomine
- perega jõulumängude mängimine
- metsaonnist ööbimine
- surnuaias käimine
- kokkusaamine vanade tuttavatega
- vanavanematele helistamine ja piltide saatmine
- metsas üksi jalutamine

Nagu näha, meeldib ka meie koolipererele jõuluaeg ja sellega kaasnev energia.

Saadud vastustest võime öelda, et kõigil on erinevad, kuid väga huvitavad jõulutraditsioonid. Kellel rohkem tuntud ja tavalisemad, kellel natuke veidramad.

Pildi autor: Lisette Oru

MAITSVAD JÕULUD

Kellele ei meeldiks 24. detsembri õhtul enne kingituste avamist koos pere ning sõpradega laua taga head ja paremat maitsta. Internetist leidsime, mida söövad erinevad rahvad oma jõuluõhtul:

1. NORRA

Põhiliselt pannakse lauale samu jõulutoite mis meilgi – sealiha, hapukapsast ja keedetud kartuleid. Peale juuakse õlut ja hõõgveini. Midagi, mida Eestist juba niisama lihtsalt ei leia, on keedetud lambapea ning koos sellega lambaaju. Et suu magusaks teha, valmistatakse suhkrust, vahukoorest ja mura-katest *multikrem*.

2. JAAPAN

Peamiselt süüakse Jaapanis jõulude ajal grillkana ning seda tänu sellele, et 1974. aastal avasid seal uksed USA Kentucky Fried Chicken söögikohad. Populaarsemad joogid on õlu ja soe sake. Magustoiduks pakutakse kihilist torti vahukoore ja maasikatega.

3. ROOTSI

Söömaiega alustatakse liha- ja kalalõikudega, mille juurde käib ka salat. Edasi tuleb soe toit, mille hulka kuuluvad sink, lihapallid, libekala, sealihavorstid, kuivatatud *molva* ning kartuli-kalaroog. Joogiks pakutakse alkoholi ja alkoholivaba hõõgveini, millele lisatakse erinevaid maitseaineid.

4. SAKSAMAA

Jõuluõhtul süüakse peamiselt liha, keedetud kartuleid, kapsatoite ja *zungenwurst*'i ehk verikeelt. Magustoiduks on jõulusai *stollen*, millele on peale raputatud tuhksuhkrut ning kuivatatud puuvilju.

Küsisime ka kooliperelt, mida neile meeldib jõulude ajal süüa. Panime ka korduma kipuvad vastused Teile lugemiseks kirja ja lisasime ka mõned huvitavad faktid:

- **VERIVORSTID** (mida soovitati koos pohlamoosiga!)

Usukuuluvuse järgi valmistati ja söödi Eesti eri

paigus ka valgeid verivorste.

- PIPARKOOGID

Piparkoogid on kõige traditsioonilisemad jõulumaistused just Eestis, Norras, Soomes, Rootsis ja Lätis.

- MANDARIINID

Iga eestlane sööb keskmiselt rohkem kui pool kilo mandariine kogu jõulukuu jooksul.

- GLÖGI

Glögi on pärit Skandinaaviast, kuhu see sattus 16. sajandil Rootsit valitsenud Gustav I Eriksson Vasa tõttu.

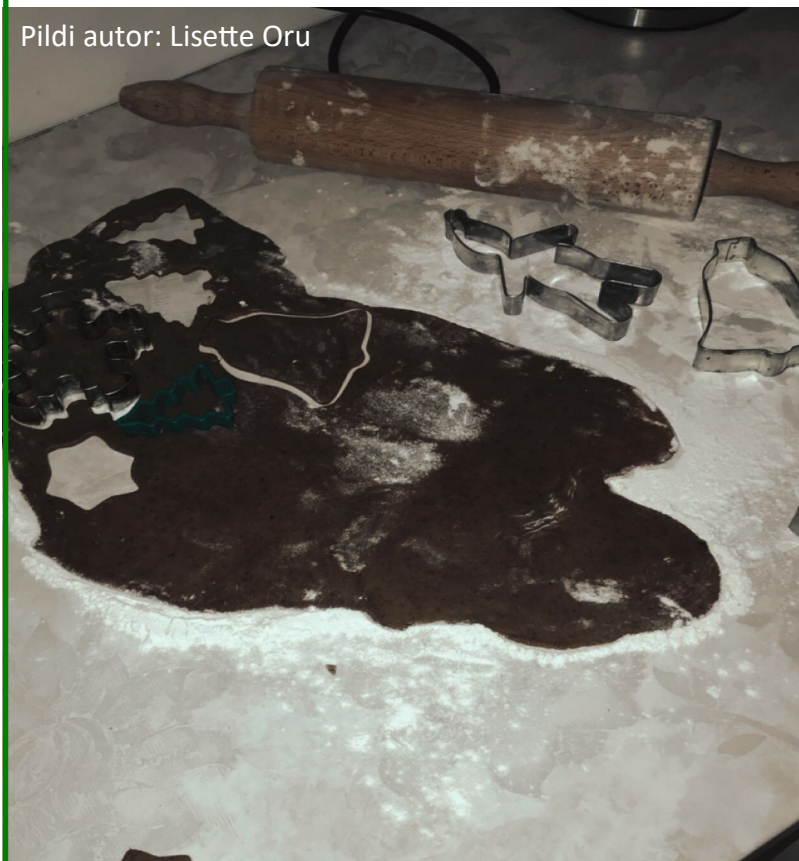
Kasutatud allikad:

<https://tarbija24.postimees.ee/3437703/veel-16-kummalist-joulutraditsiooni-ule-terve-maailma>

<https://reisijuht.delfi.ee/news/news/joulutraditsioonid-mida-tasub-teada-teistesse-riikidesse-reisides?id=67426362>

https://www.elu24.ee/6483688/millised-on-maailma-erinevate-riikide-joulutoidud?fbclid=IwAR1f5aKE0c025T0_wpoUrYZ8sPgRLsnAbY1rBKEDya3VxI2X4hRxuSIFWcw

Pildi autor: Lisette Oru

LOODUSKLASSIDE JÕULUKINGID

Ketlin Naarits

Uurisin seoses koroonaleviku ja praeguse olukorraga loodusklasside jõuluplaanide ja täpsemalt kinkide tegemise kohta. Samuti uurisin, kas ja kuidas just loodusklassid oma kinke valivad – kas pigem keskkonnasõbralikumaid või niisama „nänni“. Enamik vastanutest õpib 11. loodusklassis, vastuseid tuli ka 10. ja 12. loodusklassist. Paljud vastasid, et koroonaga nende kingitegemist ei sega, tehakse ikka nii perele kui ka sõpradele ning kohale viiakse ikka ise, kas siis ukse taha või saadakse kuskil kokku. Oli ka neid, kes ütlesid, et nad sel aastal sõpradele kinke ei tee, kuna risk on suur ja aega on ka järgmistel aastatel sõpradega kokku saada. Kinkide ideed on seinast seinale: tehakse ise kinke (piparkoogitainas, kokkupandud pakikesed, kaardid, joonistused, ehted, küpsetised ja mõni õmbleb ise), palju ostetakse ka poest, täpsemalt seda, mida pere ja sõbrad on soovinud (riided, sokid, lõhnad, kosmeetika, köögitarbed, lemmikartisti plaadid/plakatid, magsad asjad, puuviljad ja palju muud). Mõnele vastanule polnud kinkide tegemisel esimene märksõna keskkonnasõbralikkus, kuid suuremale osale oli see siiski oluline. Seetõttu pakitakse kingid taaskasutatavatesse pakenditesse, meisterdatakse ise ning kingitakse asju, mida päriselt ka iga päev kasutatakse, ning asju, mis kestaksid kauem, niisama „pudipadi“ eriti ei kingita, pigem ikka praktilisi esemeid. Keskkonnasõbralike kinkide nimekirjas on palju armsaid mõtteid: koosveedetud aeg, taaskasutatud asjadest tehtud kink, vastupidavad esemeid, keskkonda mitte reostavatest materjalidest tehtud kink. Mainiti ka käsitööseepe, mis minu arvates on head ning alati kasutust leidvad. Uurisin ka, millised on kõige imelikumad kingid, mida keegi on kunagi saanud, vastuseid tuli mitmeid huvitavaid, näiteks küpsetatud jahuussid, riisikeetja, kleepsud jne. Parimateks kinkideks peeti aga näiteks koos suusatamist, plaate, käekotte, tosse, isetehtud adventikalend-

reid, omatehtud nukke (viide lapsepõlve) ning koos millegi küpsetamist/tegemist. Sel aastal sooviti jõuludeks tosse, kosmeetikat, küünlaid, ehteid, ja ilutarikuid, meeste puhul habemeajamiskomplekti ja lõhnu.

KEELEKEERUD

Piibe Leiger

Sõna *klikkama* on mugandatud inglise keelest ja on argikeelne sõna. Eesti kirjakeeles on pikema traditsiooniga sõna *klõps*, millest saab teha verbid *klõpsama* ja *klõpsima* - kui tehakse üks klõps, sobib verb *klõpsama*, kui mitu klõpsu, siis *klõpsima*.

Mõlema verbi juurde võib kuuluda mitmes vormis sõnu. *Klõpsan* või *klõpsin*

- *mida? linki;*
- *millel? lingil;*
- *millega mida? hiirega linki;*
- *millega millel? hiirega lingil;*
- *kus? kuhu? siin, siia.*

SAAGE TUTTAVAKS - MEIE

ÕPPENÕUSTAJA SANDRA KREMANN!

Kuidas sai Sinust (Tamme gümnaasiumi) õppenõustaja? Kas on olnud üllatusi?

Töötasin varem ühes teises Tartu koolis õpilasnõustajana ja olin ka klassijuhataja, aga pidin asenduskoha tõttu tööd vahetama. Arvasin, et jään oma klassi ja eelmist kooli igatsema, aga minu üllatuseks on Tamme õpilased ja töötajad nii sõbralikud ning panid mind kohe ennast siin koduselt tundma. Olen väga õiges kohas!

Milline loom/lind on Sinu hingesugulane? Või lihtsamalt: milline inimene oled, millega meeldib Sulle tegeleda:)?

Minu hingeloomad on minu kuldne retriiver Lucky ja delfiinid. Nende tarkus ja rõõmsameelsus on mulle alati sümpatiseerinud. Nii kuldsed retriiverid kui ka delfiinid on väga sotsiaalsed, mänguhimulised ja lähedaste hoidjad. Arvan, et need on ka sõnad, millega ma ennast iseloomustaks.

Naljakas lugu on veel delfiinidega, et olen küll suur fänn, aga ma pole neid päriselus veel näinudki. Kui näen, siis soovin, et see oleks kindlasti vabas looduses.

Vabal ajal meeldib mulle väga reisida ning alati, kui ma kuskile reisin, üritan leida delfiinide vaatluseks

head kohta. Siiani on olnud erinevaid takistusi ja on kahetsusväärne, et ma pole siiani ühtegi hingelooma näinud! Õnneks teine hingeloom tuleb igal õhtul kaisutama!

Mida tähendavad jõulud Sinu jaoks?

Jõulud on minu jaoks aeg, kus vaadatakse tagasi lõppevale aastale, ollakse lähedastega koos ning võetakse aeg maha. Ideaalsetes jõuludes võiks olla veel hingerahu, piparkookide tegemine, kuuse ehtimine, kinkide tegemine, lumi, küünlavalgus, jõuluvana, palju head sööki ja õhtune tudurietes jõulufilmi vaatamine.

Soovin kooliperele mõnusat adventiaega!

Pilt: erakogu

ÕPINIPID KOOLIS JA DISTANTSILT (TAMME ÕPILASTE SOOVITUSI)

Liisbeth Laanemets ja Ingrid Janter

Enamik meie küsitlusele vastanutest tõdes, et alustab kodutöid, eriti suurema tähtsusega ja keerulisemaid, viimasel minutil. Päris palju on õpilasi, kes proovivad nädalavahetusel võimalikult palju ette õppida ja nädala jooksul jaotada kontrolltööks õppimine neljale erinevale päevale, kuid siis lööb laiskus sisse ja õppimise asemel valitakse nutilõbud. Siinkohal oleks väga hea strateegia võrdne kogus tööd jagada igale päevale ja üks päev nädalast jätta täiesti koolitööst vabaks. Vaatamata keeruliste ülesannete ebameeldivusele, tuleb siiski ka neid õppida, suurema töö puhul teha vahepeal paus või/ ja õppida midagi lihtsamat. Vastuste hulgas oli ka erinevalt nähtud tööde alustamist. Nimelt eelistavad mõned alustada lihtsamatest töödest, siis on

ots lahti ja lihtsam edasi õppida. Mõned aga õpivad enne ära keerulisemad kodutööd, siis on need teatud, mõte, et neid peab ka veel tegema, ei ole pidevalt segajana meeles.

Teksti, aastaarvude ja võõrkeelsete sõnade meeldejätmisel kõige tihedamini ettejuhtuv nõuanne oli seoste loomine, ja seda üllatavalt paljudel erinevatel viisidel.

Võimaluste hulgas on näiteks sõnade õppimisel sõna mõne naljaga seostada. Lisaks saab sõna kõla mingi teise sõna või fraasiga seostada, näiteks kellelegi jäi meelde 'гостиница', sest see kõlab hääldades nagu 'Kas teenid sa?' või 'panis' kõlab nagu hispaania keeles 'pan'.

Aastaarve saab õppida kas tervelt või numbreid jaotades. Terve aastaarvu saab seostada näiteks oma vanaema sünniga. Iga numbril millegagi seostamisel kirjutati meile näiteks selline seos: 1989- mul on 1 koer, 9 sõpra, 8 last ja 9 mürsku. Numbril saab ka kaheks jaotada. Näiteks 1690 on 16 ja 90, kui oled ise 16, on seda lihtne meelde jätta, siis lihtsalt seostad 90 ka millegagi.

Jutustamisel võib iga lause seostada mingi esemega enda kodus ning luua teekond, mille sa jutustamise esitamisel enda peas läbi kõnnid. Oluline on ka tekstist päriselt aru saada, seega kui tegemist on võõrkeelse tekstiga, siis ole kindel, et tead iga sõna tähendust oma emakeeles. Abiks on ka kavapunktid: kui nende järgi juba oskad jutustada, siis on lihtsam ka ilma nendeta jutustamist harjutada.

Meelde jätab ka rääkimine. Iseendaga mõttes, endale ette lugedes või kellelegi teisele jutustades. Juhul, kui kedagi, kellele rääkida, ei ole, aitab ka teesklemine, et sa pead seda sama teemat kellelegi teisele õpetama.

Kuna kordamine on tarkuse ema, siis tuleks selliste asjade õppimine jagada mitme päeva peale. Õppimisel uuesti läbi harjutada näiteks iga tunni tagant. Enne magamaminekut läbilugemine on samuti mõistlik (aga puhkamine on oluline osa protsessist!). Äppidest soovitati AnkiDroidi ja Quizletit.

Kooli motiveerivad enamasti minema sõbrad ja südametunnistus. Samuti paneb kooli minema produktiivsuse tunne: saab olla asjalik ja teha midagi kasulikku. Koolis saab ka teemad paremini selgeks, sellest tulenevalt saab ka kontrolltöödega hakkama. Vahel on parim motivatsioon mitte mõelda enda motiveerimisele, lihtsalt tõuse ja mine. Mõelda ei tohi, siis tekib liiga suur võimalus enda ümber veenmiseks ja negatiivseks meelestamiseks.

Parim vastus küsimusele „Kuidas tuled toime negatiivsete hinnetega?“ oli ilmselt tsitaat Ott Maidrelt: „Hinne pole sina.“ Halva hinde tõttu ei pea pead norgu laskma, see hinne on õppimisvõimalus. Nii siis minnakse konsultatsiooni ja tehakse töö uuesti.

Distantsilt võib endale keerulisemate ainete õppimine osutada eriti raskeks. Mõnikord ei saagi aru, kas Zoom/Meet toimub või mitte. Videotundides pole vahel õpetajat kuulda ning kaamera kvaliteedi tõttu ei näe tahvlile kirjutatut. Õpilased saavad suhtlemiseks aga luua jututubasid Discordi ja Messengeri, et oleks kergem õppida ja omavahel suhelda. Mõnedes õppeainetes eelistatakse iseseisvaid ülesandeid, sest netitundides on keerulisem keskenduda. Aega saab ise jaotada, ülesandeid panna meelepärasesse järjekorda ning teha vastavalt enda vajadustele pause - näiteks, kui pea või silmad hakkavad pidevast ekraani silmitsemisest valutama. Nii jääb ka rohkem aega loovateks tegevusteks. Kui kodus ekraani taga istudes ei teki kuidagi üldse „koolitunnet“, siis soovitatakse panna end kooliriietesse, et poleks unine pidžaama tunne tunni ajal ja ei tekiks soovi magama jääda. Kooli, klassist klassi ja koju liikuda ei saa, seega tuleb ise aktiivne olla. Kaksiktunnid teevad distantsõppe kergemaks, eriti võrreldes kevadega, kui selline õppimisviis oli alles uus. Distantsõppe teeb õpilastele meeldivaks hilisem ärkamine, kuid see võib mõnel unerežiimi hoo pis sassi ajada. Paljudel õpilastel on peamiseks koolieesmärgiks head hinded, kuid osa peab tähtsamaks pigem teema mõistmist. Muidugi saab ka mõlemat, aga hinded ei vasta päris alati inimese teadmistele. Väga tähtis eesmärk vastukaaluks akadeemilisusele on sõpradega kooliaja täielik nautimine.

Mälestused võiksid olla peale õppimise ka meeldivatest kogemustest koolis. Endale meelepäraste levikuni pürgimisel ei tasu alla anda!

Läbipõlemise vältimiseks on sõprade ja pere tugi hindamatu. Samuti tuleks aega jätta puhkamiseks – kasulikud on värskes õhus jalutamine, emotsioonide väljaelamine (näiteks jõusaalis) ja lõõgastumine. Peale ja enne kooli saab teha endale nauditavaid tegevusi ning kooli ajal kasutada tunni aega maksimumaalselt, et kodus oleks vähem õppetöid. Koolitöödel pole ratsionaalne lasta kuhjuda, vahel võetakse ka juurde kohustusi, mis endale palju juurde ei anna.

Kui koolielu tahab võtta võimust, võiks teha rutini, et paar korda nädalas leida aega ainult pere ja sõprade jaoks. Kodutöid saab planeerida nii, et need ei langeks kokku eraelu sündmustega. Vahel võtavad õpilased aega uneajast. Mõnel ei olegi era- ja koolielu tasakaalustamisega probleemi, see tuleb neil loomulikult.

Kirjandi kirjutamiseks on hea küsida ideid perelt ja sõpradelt, aga kirjutama peaks kindlasti teemast, mida inimene ise valdab. Kui teemad tunduvad võõrad, aitab valitud teemaga seonduvate tekstide lugemine. Võib anda endale teatud ajavahemik kirjandi kirjutamiseks ja lubada endale peale kirjutamist üks paus, sest siis tuleb mõnikord alustamisest hoog sisse edasi kirjutamiseks. Võimalusel saab lükata kirjutamist ka järgmisele päevale, kui motivatsiooni kohe üldse ei teki. Üldjuhul aga tuleb kirjand valmis kirjutada tahes-tahtmata.

Teema idee (kuidas õppida) andis direktor Ain Tõnisson. Kui sul on ideid, kuidas paremini (sh ennast säästvamalt) õppida, võta meie toimetusega ühendust, jaga oma häid mõtteid.

KUI ON JAKSU, SIIS HAARA KINNI HUVITAVATEST PAKKUMISTEST: TEADUSKOOL, VIKTORIINID, MUUD VÕISTLUSED ...

Meie toimetaja Ingrid Janter osales veebivõistlusel

„Salakeel II“, mis põhines „2019/2020. õppeaastal eriolukorra tõttu ära jäänud emakeeleolümpiaadi lõppvooru ülesannetel. Need on praeguse võistluse tarbeks kohandatud nii, et ülesanded oleksid jõukohased kõigile emakeelehuvilistele.“

<https://e-oppekeskus.ee/viktoriinid/voistlus-salakeel-ii/>

Kuidas tal läks, vaadake ise:

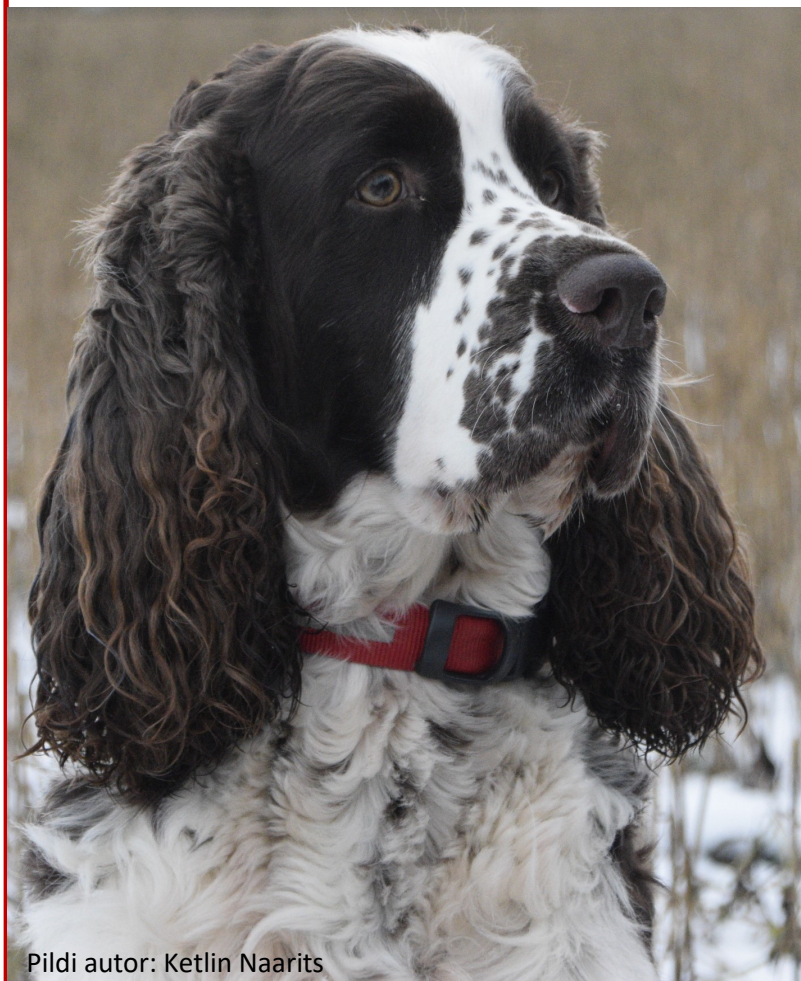
Info

Sündmus: Salakeel II (2020 sügis)

Vanuserühm: 9.-10. klass

Kuupäev: 2020-12-07

Koht: 12 / 308

Pildi autor: Ketlin Naarits

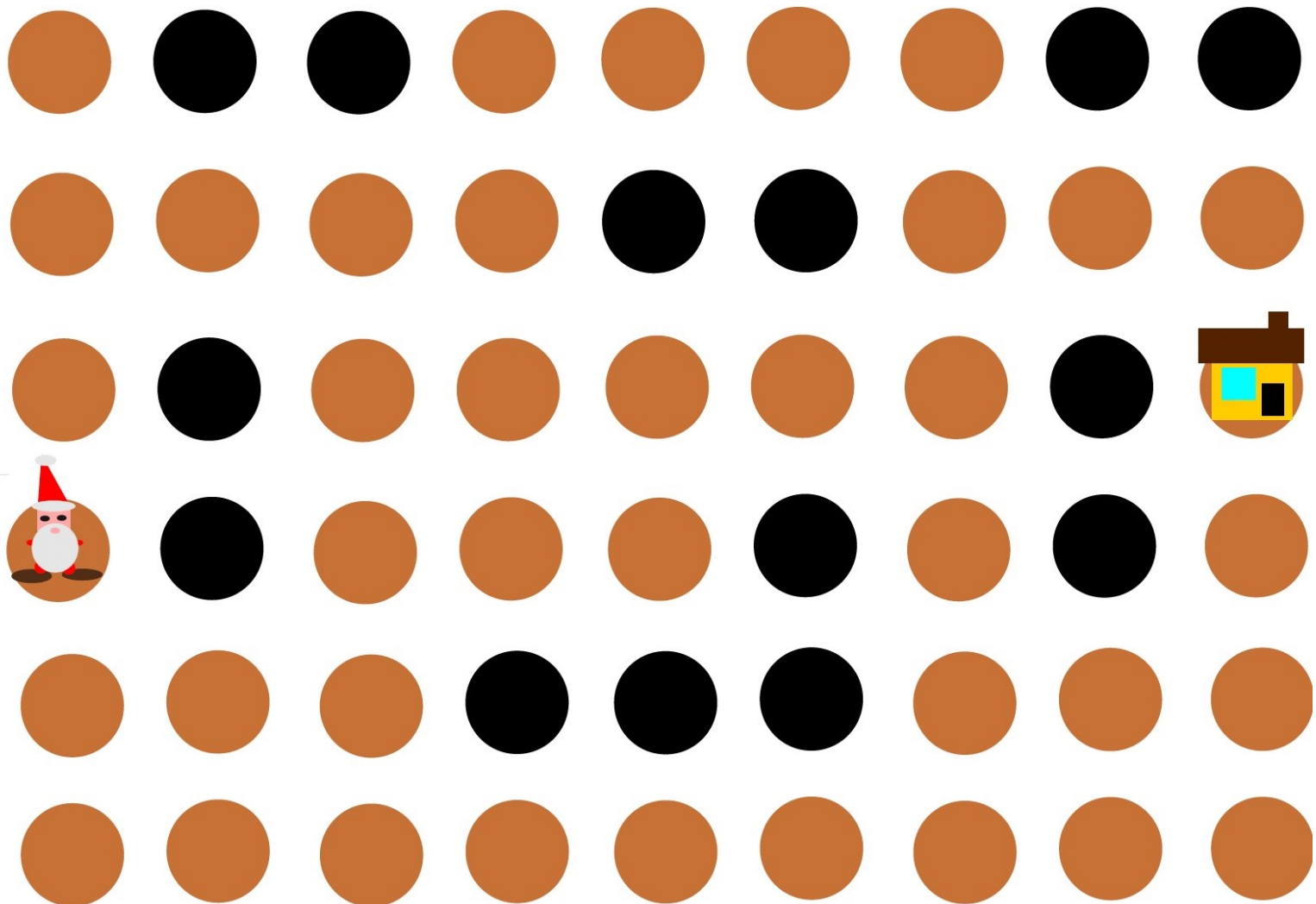

ALGORITMIKANURK

 Tauno Palts

Algoritmikanurk on uus nurgake Tamme lehes, kus saab lahendada erinevaid lahenduskäike nõudvaid nuputamisülesandeid. Seekord tuleks aidata päkapikul kaevata tee läbi lume koju.

Allolev kaart näitab lumest puhtaid kohti (märgitud pruunide punktidega), mille vahel on valge lumi. Päkapikk tahab kaevata tee mööda lumest puhtaid kohti koju (ühendada pruunid punktid joontega). Üks pruunide punktide ühendamine on üks kaevamine. Ühendada saab alati ainult kõrvuti asetsevaid pruune punkte kas horisontaalselt või vertikaalselt. Ühendada tuleks joonisel oleva päkapiku asukoht ja päkapiku kodu selliselt, et kaevamisel ei puutuks kokku ühegi kiviga (joonisel mustad punktid).

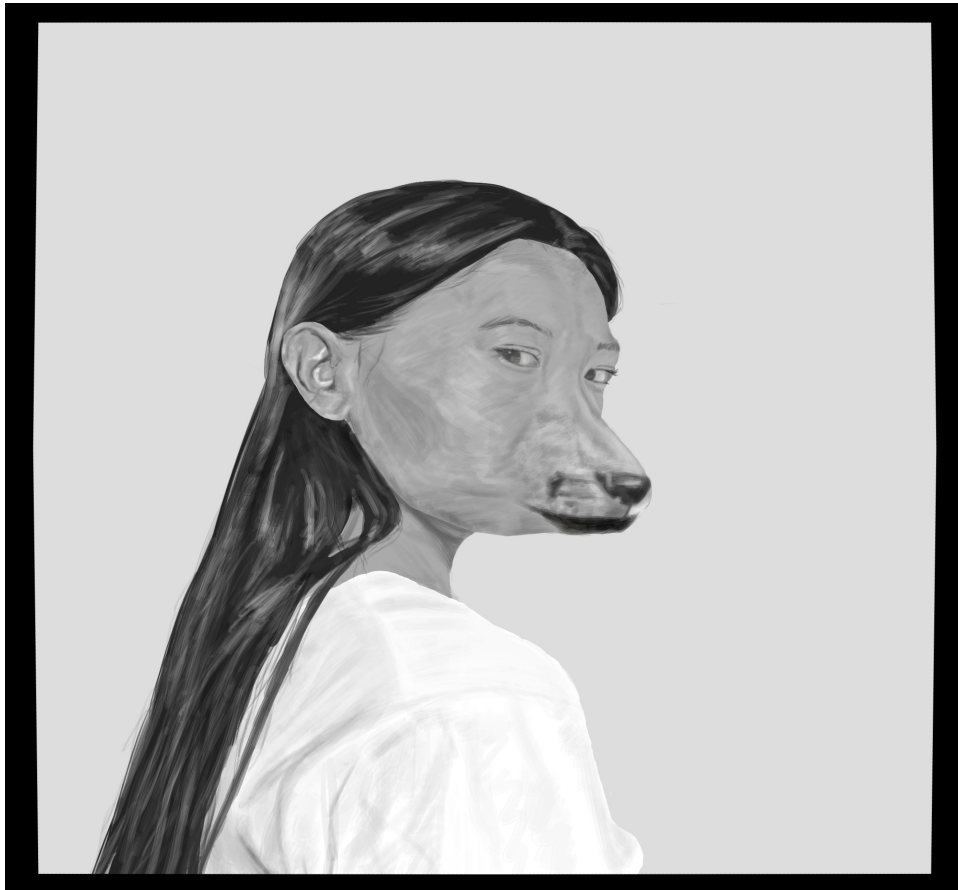
Küsimus 1: Milline on kõige väiksem kaevamiste arv, mida päkapikul tuleb koju jõudmiseks teha?

Küsimus 2: Mitu erinevat teed on päkapikul võimalik kaevata koduni väikseima kaevamiste arvuga?

Vastused saata programmeerimise õpetajale tauno.palts@tammegymnaasium.ee

Tähtaeg: jaanuar 2021

Õigesti vastanute vahel loositakse välja IT-teemaline auhind.

Kunstitööde autor: Maria Grinkevitš